

Kancelář presidenta republiky

ARCHIV
KANCELÁŘE PRESIDENTA REPUBLIKY

Referát:

Spisy záležitosti přímo se týkající:

1944: 1918, 2118, 2155, 2434, 2608, 2802,

1948: 1634, 1637, 1650, 1651, 1949

1949: 344,

sign. T 1918/47

Spisy záležitosti nepřímo se týkající:

Věc: Marshallův plán a hospodářské pomoci
evropské - Československo a Marshallův
plán

Uchovávat

Ministerstvo vnitra.

V Praze 4. července 1947.

Číslo: VII-B-2686/494-30/6-47.

Oskajnes v. Šišť,

at referoval. Polom a. a.

Důvěrné!
KANCELÁŘ PRESIDENTA REPUBLIKY

Kancelář presidenta republiky

Úřad předsednictva vlády, p. Ing. V. Rájan

Ministerstvo zahraničních věcí, p. státní tajemník Dr. Čížek

MNO-hlavní štáb, 5. odděl.

MNO-hlavní štáb, 2. odděl.

Ministerstvo financí, p. ministr v Praze

Povereníctvo vnútra, VII. odbor v Bratislave.

10. VII. 47 T01918/47

PŘÍLOHY:

Předmět: Informace o Marshallově plánu z Velké Británie.

Přílohy: ---

Projev státního tajemníka Spojených států Marshalla ze dne 6. června t. r. byl přijat ve Velké Británii s neobyčejnou pozorností a je všemi politickými kruhy a žurnalistickým světem živě diskutován.

Britská vláda se rozhodla vyslati ministra zahraničních věcí Bevinu do Francie, aby zde diskutoval Marshallův návrh s francouzským předsedou a ministrem zahraničí. Dne 13. června t. r. prohlásil ministr Bevin, že Marshallův projev je jednou z nejvýznamnějších řečí, pronesených v dějinách lidstva, za kterou se skrývá velkolepá myšlenka hospodářské pomoci Spojených států Evropě. Bylo by po Bevinově názoru nemoudrým, kdyby ostatní národové, z ideologických nebo jiných důvodů mařili úmysl Ameriky, spojití Západ a Východ.

Na základě informací získaných z britského bankovního světa, lze charakterisovati postoj britských hospodářských a politických kruhů takto:

Marshallův projev, přesto že je velmi kusý a neurčitý, není považován za náhlé extempore, nýbrž za ventilování, byť i velmi opatrné, plánu americké státní správy, který již je v amerických vládních kruzích od dubna t. r. diskutován. Že americká iniciativa ve věci pomoci Evropě není dílem okamžiku, lze usouditi z těchto okolností:

- a/ Již z řeči odstupujícího státního podtajemníka Deana Achesona ze dne 8.5.47 bylo patrné, že americká státní správa jest si vědoma hospodářské situace světa a nutnosti pracovat na základě široce zakotveného politického a hospodářského plánu.
- b/ V souvislosti s úmysly americké státní správy, nastoupiti cestu velkorysého financování Evropy je uváděno zřízení plánovacího výboru v americkém ministerstvu zahraničních věcí /State Department/, v jehož čelo byl postaven George Kennan, expert State Departmentu pro otázky sovětské politiky. První zpráva tohoto výboru se zabývala otázkou hospodářské rekonstrukce západní Evropy.
- c/ Otázka americké pomoci Evropě byla v poslední době soustavně projednávána vynikajícími americkými žurnalisty /Walter Lippman, Joseph Alsop, Marquis Child atd./ a v této soustředěné žurnalistické akci je spatřovati inspiraci State Departmentu, snažícího se o výchovu a přípravu americké veřejnosti pro svůj plán.
- d/ Americká žurnalistika jevila v poslední době neobyčejný zájem o otázku federalisace, resp. bližšího spojení evropských států.
- Ze všech těchto okolností se usuzuje, že již týdnů před Marshallovým projevem připravovala americká vláda půdu pro projev podobného rázu, i když nutno připustiti, že Marshallův projev, odhalující koncepci plánu státní správy USA byl uspišen maďarskou krizí.

Je známo, že návrhy, jak organisovati tuto finanční pomoc Spojených států Evropě, mají vyjít od evropských států samých. Dle informací z kruhů britského velvyslanectví ve Washingtoně, které jsou informovány z neoficiálních rozmluv o Marshallově plánu s americkými úředními kruhy, je prý zjevné, že Spojené státy předpokládají konferenci evropských států, na níž by se prodebatovaly společné evropské potřeby, zejména pokud se týče kapitálových statků. Tak by se získal přehled o tom, v jakém směru by se mohly dnes evropské státy vzájemně vypomoci a které kapitálové statky budou potřebovat ze Spojených států. Nato by měl být Spojeným státům předložen konečný plán, stanovící požadavky Evropy co do dodávek těchto statků a odhad částek, které by měly Spojené státy k tomuto účelu v nejbližších letech poskytnouti jednotlivým evropským státům.

Nikdo ve Velké Británii ovšem nepochybuje o tom, že vláda Spojených států ve svém počínání není vedena ničím jiným než

sobectvím. Náznaky blížící se hospodářské krise, pokles cen a pozvolna se hromadící vývozní přebytky, které ostatní svět nemůže pro nedostatek dolarové devisy odebrati a které urychlují cestu k depresi a hospodářské krizi, vedou státní správu USA k tomu, aby plánovitým financováním amerického vývozu prostřednictvím velkých půjček evropským státům jednak oddálila krizi ve vlastní zemi, jednak zmírnila na nejmenší míru a tím zabránila vzniku světové krise, jejíž důsledky by byly nedozírné jak pro Spojené státy, tak i pro ostatní svět.

Z kruhů londýnské City, znajících dobře americké politické poměry je ovšem tvrzeno, že americká státní správa činí návrhy, jichž splnění sotva může zaručiti a to zejména za nynější politické situace ve Spojených státech.

Tyto kruhy sice připouštějí, že uměle vytvářený strach z politiky Sovětského svazu a nebezpečí "zkomunisované Evropy" může značně ovlivnit americkou veřejnost. Nebude však dostatečně silným, aby kompensoval zásadní neochotu amerického kongresu k tak obrovským zahraničním praestacím, které jsou odhadovány na 5 miliard dolarů ročně po dobu nejméně tří roků.

Američtí zákonodárci a zejména pokud jsou příslušníky republikánské strany, nejsou zastánci zásady, že by hospodářská deprese mohla býti odstraněna anebo zmírněna veřejnými investicemi a budou tím méně ochotni věřiti tomu, že by deprese mohla býti odstraněna financováním cizích zemí, ve kterých hospodářské a politické poměry sotva dávají záruku zdárného průběhu takových investic.

Nad to je ještě třeba uvážiti, že koncem r.1948 má dojít k presidentským volbám. Předvolební nálada není příznivá pro úvahy o konkrétní hospodářské politice. Stranické soupeřství obou velkých stran USA podemílá základy dosavadní dohody o hlavních liniích zahraniční politiky.

Je proto neobyčejně pochybné, zda by konkrétní předlohy státní správy na finanční pomoc Evropě byly vůbec schváleny kongresem.

Jako další podstatná vada Marshallova plánu je uváděn rozpor mezi intencí plánu a skutečnou hospodářskou situací v Evropě.

Marshallův návrh předpokládá, že by americká finanční

pomoc dala evropským státům možnost k nákupu kapitálových statků v USA, kterými by mohla býti roztočena evropská průmyslová výroba, stojící dnes pod předválečnou úrovní. Evropa však především potřebuje spotřební statky, t.j. potraviny /Anglie, Německo/ a dále suroviny. Americká státní správa v podstatě hodlá financovati kapitálové investice, zatím co evropské státy potřebují dolary pro nákup spotřebních statků.

Právě uvedené dvě překážky však nejsou jedinou kritickou slabinou Marshallova plánu, jak britské hospodářské kruhy zdůrazňují.

Marshallův plán předpokládá, že to budou evropské státy, které samy učiní Spojeným státům příslušné návrhy. Avšak dnešní labilita evropských politických poměrů je taková, že, dle zmíněných britských kruhů, přímo vylučuje praktické vypracování takového plánu. Přesto, že dle amerických prohlášení se plán vztahuje i na Sovětský svaz, nebo aspoň na evropské Rusko, mají tyto britské kruhy za to, že se americká finanční pomoc dá uskutečnit pouze pro západní Evropu a středomořské země. Avšak i při tomto omezeném rozsahu dlužno počítati s velkými potížemi i pro to, aby se "západoevropské" země mohly dohodnouti na plánu, který by mohl býti v brzké době předložen Spojeným státům jako odpověď na Marshallův plán. Britské kruhy poukazují zejména na obtíže, jaké způsobí začlenění Velké Británie do tohoto evropského plánu s hlediska jejího poměru k dominium.

Domyšlením Marshallova plánu by prý bylo vytvoření aspoň západoevropské celní Unie, jejíž základ je již dán uskutečněním celní Unie holandsko-belgicko-lucemburské. Provedení její by však bylo možno uskutečnit teprve v další budoucnosti, zatím co potřeba finanční pomoci v dolarech je tak nalahavou, že je otázkou několika příštích měsíců, nemá-li dojít k podstatnému snížení životní úrovně většiny evropských zemí.

Jak je patrné, nejsou tyto britské hospodářské kruhy příliš optimistické, pokud jde o uskutečnitelnost velkorysé finanční a hospodářské sanace Evropy.

Po návratu Bevína z Paříže britské bankovní kruhy prohlašují, že dosavadní britská taktika v této věci není nejsprávnější. Především prý přeceňuje možnosti americké státní správy a příliš důvěrně vlivu na politiku a národní sbory. Bude-li možno

Marshallův plán v podstatě uskutečniti, pak musí býti co nejrychleji získáno americké veřejné mínění a tím ovlivněn i americký kongres. Uvedené bankovní kruhy, pokud mají informace ze Spojených států tvrdí, že se maří čas zbytečnými úvahami o technickém provedení. Získání dat o potřebách Evropy lze po jejích názoru velmi snadno provést na základě statistik UNRRA, evropské hospodářské komise atd.

Předložiti tato čísla Spojeným státům by však mělo malý význam a proto je nutno doplniti je údaji o tom, čím mohou evropské státy samy přispěti ke krytí vzájemných potřeb. Britské bankovní kruhy doporučují, aby Velká Británie v tomto směru iniciativně nabídla pomoc dodávkami vlny a gumy, Francie by mohla přispěti dodávkami fosfátů ze severní Afriky, čímž by byla zlepšena situace hnojiv. Československo a Polsko by mohly přispěti dodávkami potravin, dřeva a případně i uhlí /z Polska/.

Takto sestavené a připravené potřeby jednotlivých evropských států by měly býti předloženy Spojeným státům a to nikoliv ve formě peněžních požadavků, vyjádřených v dolarech, poněvadž to by připomínalo organizované žebráctví, nýbrž ve formě potřeb kapitálových a spotřebních statků, což by na americké veřejné mínění učinilo dojem jedné ohromné zakázky, kterou Evropa zadává Spojeným státům. Američtí zemědělci, pěstitelé bavlny, výrobci a majitelé dolů by tak názorně viděli své odbytové možnosti v Evropě a nepochybně by působili na své zástupce v zákonodárných sborech, aby zaujali kladné stanovisko k celému plánu.

Orgán, který by v podstatě mohl nejrychleji a nejvýhodněji vypracovati požadavky jednotlivých evropských států co do potřeb kapitálových a spotřebních statků, je spatřován těmito kruhy v evropské hospodářské komisi, jejíž předseda, bývalý švédský ministr obchodu, Myrdal dle práve v Moskvě.

Po názoru těchto kruhů jde o orgán, ve kterém je již Sovětský svaz zastoupen a který se těší podpoře menších států střední a východní Evropy. Kdyby evropská hospodářská komise byla pověřena shora uvedeným úkolem, bylo by uskutečnění Marshallova plánu zajištěno vřelou podporou Polska a Československa, poněvadž obě tyto země mají značný zájem na americké pomoci.

Je pravděpodobné, že kdyby tato komise, která se sejde dne 5.7.1947, byla pověřena tímto úkolem, byl by do značné míry

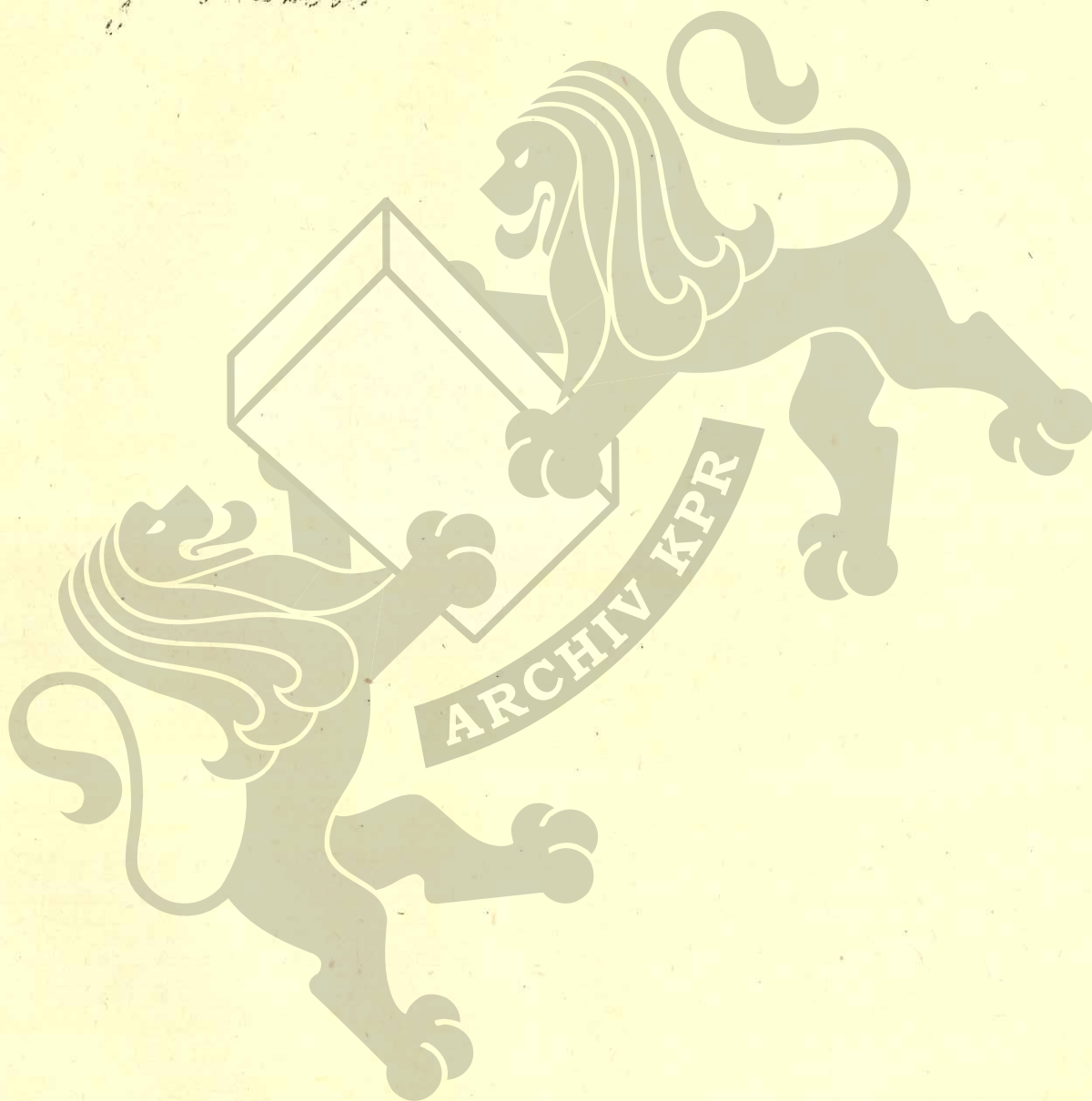
zajištěn i hladný postoj Sovětského svazu.

Za správnost vyhotovení:

J. Antoš

Za ministra:

Jindřich Veselý v.r.

14. července 1947.

č.69.

Britský tisko sovětsko-československé obchodní smlouvě, a o pařížské konferenci.

d o z L o n d ý n 14. července Všechny britské listy přinášejí zprávu o sovětsko-československé obchodní smlouvě na pět let, zdržují se však většinou komentářů. Pouze list " Times " píše, že oznámení této smlouvy ~~znamená pro většinu~~ jen málo smířilo československý lid se skutečností, že Československo není zastoupeno na pařížské konferenci. Pražský dopisovatel listu " Times " píše dále, že velká část veřejného mínění je tím více vzrušena, než jakoukoliv událostí v době míru od Mnichova a Háchovy návštěvy v Berlíně. Britský rozhlas vysílal v neděli několikrát komentář v podobném smyslu.

Diskuse o československém odmítnutí se však již uklidnila a tisk se nyní zabývá většinou zahájením a vyhlídkami pařížské konference. Komentáře nejsou příliš optimistické. Soudí se, že obnova Evropy bude velmi obtížná bez účasti zemědělských výrobců, Sovětského svazu a zemí východní Evropy. List věnuje velkou pozornost projevům zástupců Švédska, Norska a Dánska, kteří jasně prohlásili, že ~~na~~ jejich státy nechtějí býti zataženy do jakékoli nové politické konstelace.

Sobotní vydání list " Scotsman " přináší zprávu o očistě, jež se prý očekává po Gottwaldově vítězství nad Masarykem. V článku se tvrdí, že prý Gottwald, Fierlinger a Laušman prosadili své proti Benešovi, Masarykovi, Ripkovi a Drtinovi, jichž porážka umožní Gottwaldovi prosadit opatření proti slovenské opozici a proti opozici v parlamentě.

červeně - nepublikovat

Italský tisk k odmítnutí Československa.

d kw ~~ČKA~~ Ř í m 14.července. Pařížský dopisovatel listu "Giornale" píše, že překvapuje sovětské naléhání na satelity, protože Molotov nedávno prohlásil, že hlavním důvodem, proč Sovětský svaz odmítl účast na konferenci je starost o nezávislost malých států. Pařížský dopisovatel listu "Repubblica" prohlašuje, že Marshallův plán potvrdí, že důvody, pro neúčast východních států byly bez podkladu. Píše, že v posledních 24 hodinách se sovětské chování trochu změnilo. Neprojevuje již zaujaté nepřátelství, nýbrž chce vyčkávat. List "Sera" píše ve svém úvodníku, že zamítnutím evropských východních států se zlepšila pozice Itálie, která v okamžiku - kdy Československo odvolalo svůj souhlas -, dostala rovnoprávnost na konferenci jako ostatní státy. Příklad Československa, píše list, dokazuje že jsou zbytečné pokusy býti mostem mezi východem a západem. Československo je stará přítelkyně Moskvy, s níž uzavřelo spojení za války. Dr Beneš si nemohl proto dělat iluze, že získá pro Československo jinou pozici, než jakou mají ostatní východní státy, které Sovětský svaz dobyl. Dr Beneš se mýlil, když se domníval, že je možné býti nezávislým a svobodným zástupcem slovanského světa. Slovanský svět má pouze velvyslance akreditované Moskvou. Pražská vláda je satelitem bez veškerých práv jako vlády obsazených zemí nebo zemí, které dobrovolně přijaly kázeň Kominterny. Lid se nyní přesvědčil, že železná opona reakcionářského Churchilla je dramatickou skutečností a že hra Moskvy není méně tvrdá a méně ponižující než byla hra Hitlera. General de Gaulle doufal, že spojení s Moskvou mu umožní určitou nezávislost vůči západním ~~monarchickým~~ velmocem. Bidault byl věrným vykonavatelem této myšlenky, avšak Francie nepodporovala solidaritu všech evropských států proti imperialismu východu a západu, nýbrž obětovala zvláště Itálii ze sobeckých zájmů, podporováním Jugoslaviie a Rakouska proti Itálii. Kdyby se bývalo Československo a Polsko zúčastnily pařížské konference, obnovila by Francie bývalou dvacetiletou idylu, která panovala mezi Francií a Malou dohodou. Nynější brutální rozhodnutí

28.VII.47 T 02118/47

PŘÍLOHY: 8 REF:

Ministerstvo vnitra.

Č. VII-B-2686/184-17/7-47.

V Praze dne 22.července 1947.

Kancelář presidenta republiky - p.kancléř Smutný -Úřad předsednictva vlády - p. Ing. Rajman -Ministerstvo zahraničních věcí - p. stát.taj. Dr Clementis -Ministerstvo národní obrany - hl.št. 5.odděl. -Ministerstvo národní obrany - hl.št. 2.odděl. -v P r a z e .Pověřenectvo vnitra - VII, odbor -v B r a t i s l a v ě .D ů v ě r n ě .

Předmět: Československo a Marshallův plán.

Ministerstvo vnitra získalo z finančních kruhů londýnské City následující zprávu:

Ihned po tom, co Velká Británie a Francie pozvaly evropské státy k druhé pařížské konferenci o Marshallově nabídce, bylo v britských politických a hospodářských kruzích horlivě diskutováno o tom, zda státy střední a zejména východní Evropy přijmou pozvání na konferenci. Za směrodatné bylo pokládáno stanovisko Polska a Československa.

Dle informací z bankovních kruhů londýnské City se očekávalo, že "hospodářské zájmy" Polska a Československa převládnu nad úvahami politickými a že jak Polsko, tak i Československo pozvání na konferenci přijmou. Tyto kruhy tvrdily, že během návštěvy polské vládní delegace byla otázka účasti na druhé pařížské konferenci diskutována v Praze mezi činiteli obou vlád a to ve směru přijetí nabídky, poněvadž účast na Marshallově plánu by poskytla oběma státům podstatné výhody při rekonstrukci obou zemí. Byly dohady o tom, že Sovětský svaz nebude mít proti účasti těchto dvou států na pařížské konferenci námitek, poněvadž pomoc při rekonstrukci polského a československého průmyslu a dodávky surovin z amerických pramenů prospějí ve značné míře i Sovětskému svazu, který bude moci z obou zemí očekávat zvýšené dodávky průmyslových výrobků.

Ačkoliv v otázce účasti Polska byly vyslovovány určité pochyby, bylo tím spíše spoléháno na to, že Československo jako nejpokročilejší stát střední Evropy, silně odkázaný na dovoz surovin

Sdílívna.

29. VII. 1947

ze Západu a ještě více na odbyt svých polopřepychových výrobků na západních a zejména zámořských trzích, pozvání přijme. Proto také bylo dle informací z uvedených kruhů přijetí pozvánky na pařížskou konferenci Československem na počátku tohoto týdne přijato s neobyčejným zájmem a uspokojením.

V přijetí pozvánky Československem byly spatřovány tyto velmi příznivé okolnosti:

a/ Vzdor neúčasti SSSR na druhé pařížské konferenci bude Československo hospodářským mluvčím východní sféry. Dokonce se mluvilo o tom, že Československo bude na konferenci neoficiálním pozorovatelem jednání za SSSR.

b/ Účast Československa by rozptýlila obavy ohledně hospodářského i politického rozdělení Evropy, poněvadž právě účast Československa, považovaného za stát v politické zájmové sféře SSSR by dokazovala, že ve věcech hospodářských má stát rázu Československa možnost účastniti se jednání a akcí v celoevropském rámci, aniž by tím byl dotčen jeho politicky úzký vztah k Sovětskému svazu.

Proto také, když po přijetí pozvání Československem docházely zprávy o odmítnutí pozvání Jugoslavií a ostatními východo- resp. jihoevropskými státy, nebyla tato odmítnutí brána zcela tragicky, ač bylo uznáváno, že neúčastí těchto států ztratí konference mnoho na svém významu co do možnosti mezevropské vzájemné pomoci zejména v sektoru zásobování potravinami a některými surovinami.

Tím větší rozčarování způsobila zpráva dne 11. července, dle které se československá vláda rozhodla odvolati své přijetí pozvání na konferenci.

Zprávě byla dána v britském tisku nevšední publicita politické sensace prvního řádu, oznámená v palcových písmech levého tisku jako "Daily Mail" a obšírně komentována v listech rázu "Times", který dne 12. července přinesl zvláštní zprávu svého pražského korespondenta o dojmu, který vyvolalo odvolání přijetí v Československu samém.

Odvolání pozvání bylo v bankovních kruzích City posuzováno takto:

Přijetí pozvání samotného bylo pokládáno vzhledem k vy-

znamné účasti československé komunistické strany v československém kabinetu za ukázkou konstruktivní politiky československých představitelů této strany, kteří mají v první řadě na zřeteli hospodářský zájem států před ostatními politickými úvahami. Uvedené kruhy se domnívají, že rozhodujícím činitelem, radícím k přijetí nabídky, byl i prezident republiky a že pod vlivem jeho státnického posudku bylo pozvání přijato.

Odvolání pozvání je posuzováno jako přímý zásah Sovětského svazu a je ochotně přijímán výklad, že Sovětský svaz použil i pohrůžky rozvázání spojenecké smlouvy, bude-li Československo trvati na přijetí pozvání.

Uvedené kruhy mají za to, že Československo zašle do krajních možností, aby demonstrovalo svou ochotu ke konstruktivní všeevropské spolupráci a aby přispělo k zamezení hospodářského rozdělení Evropy.

Nedojde-li k účasti Československa na pařížské konferenci, nebude to dle úsudku uvedených kruhů znamenati hospodářské rozdělení Evropy, i když neúčast středoevropských a východoevropských států bude míti nepochybný vliv na další politické přirostření mezi Východem a Západem.

Nicméně mají uvedené vlivné hospodářské kruhy za to /na základě zpráv, jež jim došly ze Spojených států/, že Československo si zaslouží toho, aby se mu dostalo všemožné hospodářské podpory i přes to, že se porad v Paříži nezúčastní.

Nepředpokládá se, že by došlo k nějakému omezení hospodářských styků mezi Československem a západními velmocemi nebo státy.

Naopak se usuzuje, že Československo, které se nezúčastní Marshallova plánu, bude kompensováno zvláštními úvěry a výhodami a jeho rekonstrukce bude podpořena touto cestou. I v otázce budoucích úvěrů pro nákup surovin bude postice Československa podstatně snazší než všech ostatních států, nezúčastněných na pařížské konferenci, takže po stránce hospodářské nevzniknou Československu z jeho neúčasti na konferenci velké újmy.

Za ministra :

plk.gšt.Frant.Janda v.r.

Za správnost vyhotovení:

J. Staneček

Číslo 70/47.

Důvěrná informační služba ČTK.

24. VII. 1947.

=====

Ministr Masaryk prý chtěl odstoupit.

dl wi P a ř í ž . Kontinentální vydání anglického listu "Daily Mail" přináší telegram Owena Lattimore, pražského dopisovatele "Overseas News Agency, jemuž ministr zahraničí Jan Masaryk vyvrátil pověsti, že prý pomýšlí odstoupit po tom, co československá vláda odvolala svou účast na pařížské konferenci. Dopisovatel pak udává, že československé odřeknutí je - podle mínění pražských kruhů - důsledkem neshod mezi Spojenými státy a Sovětským svazem. Češi říkají, že pro malé státy neexistují nepolitické půjčky. Hospodářská dohoda se Sovětským svazem byla přijata se strízlivým zadostiučiněním. Mluví se o ní jakožto o chlebu bez masa, přitom však chlebu, z něhož může Československo žít a udržet plnou zaměstnanost.

ry/stl/ná/bj

st/zh.

1918/47

MINISTERSTVO VNITRA

Č. VII-B-20.884/taj.-47.

V PRAZE dne 29. září 1947.

Kancelář presidenta republiky

KANCELÁŘ PRESIDENTA REPUBLIKY

N É .

v P r a z e .

-2.X.47 T02608/47

PŘÍLOHY: 1

REF:

Předmět: Pozadí porad v Paříži o Marshallově plánu -hlavní činitelé těchto porad.

Přílohy: 1

V příloze podávám zprávu o pozadí pařížské konference o Marshallově plánu a osobnostech, které měly hlavní vliv na utváření těchto porad.

Za ministra:

Plk.gšt.Fr.Janda v.r.

Za správnost vyhotovení:

J. Portunová

Spisovna

Hlášeno panu kancléři

2. X. 1947

Plk.

a.e.

2.5.47

Příloha k č.j.VII-B-20.884/taj.-47.

Marshallův plán byl přijat západním světem s entousiasmem prýstícím z nedostatku dolarů a z naděje najít východisko z krise, způsobené tímto nedostatkem. Tím větší bylo rozčarování, když během konference v Paříži vyšlo najevo, že Američané nejsou ochotni půjčiti peníze podle připravených nákupních listin lóti, na poradě zúčastněným národům, bez jistot, spočívajících jak na poli národohospodářském tak na poli politickém, a když se ukázalo i po značném snížení požadavků, že není naprosto jisté, zda k půjčce vůbec dojde. Aby mohlo býti porozuměno tomuto zvratu, jest nutno předem konstatovati, že během posledních 6 měsíců vliv politiků v okolí presidenta Trumana a v State Departmentu, řízeném Marshallen, značně ustoupil vlivu finančníků/Wall Street/.

Zásadní rozdíl v nazírání těchto dvou skupin je tento: State Department s Marshallen i s prezidentem Trumanem /Trumanova doktrina/ považují hospodářskou pomoc evropským státům za nutnou, aby zamezili růstu komunismu, nehledě k tomu, že taková pomoc též zamezí odbytovou krizi Spojených států. Skupina finančníků /neoisolationisté/ zastávají názor, že státy, které se dožadují pomoci Spojených států jsou vnitřně hospodářsky i politicky tak rozvráceny, že pomoc americká je neúčelná a zastupují názor, že peníze lze lépe upotřebiti pro zesílení a zvýšení amerického válečného potenciálu.

Ovládnutí americké politiky těmito finančními kruhy jeví se z níže uvedených okolností:

Robert A. L O V E T T, státní podsekretář v State Departmentu, který prakticky řídí zahraniční politiku americkou, byl do června 1947 /den resignace Deana A C H E S O N A a Lovettova nastoupení do úřadu/ společníkem významného bankovního domu Brown Bros, Harriman and Co, jehož spolujitelen a ředitelem je W. Averell H A R R I M A N, státní sekretář obchodu. Jiný bankovní dům, Dillon, Read and Co, je ovládán státním sekretářem námořnictva Jamesem F O R E S T A L L E M. Státní sekretář financí John S N Y D E R, byl presidentem First National Bank of Saint Louis. Státní sekretář pro hospodářství Will C L A Y T O N je majitelem největšího bavlnářského bankovního domu Anderson, Clayton and Co. Státní podsekretář financí A. Lee M. W I G G I N S byl ředitelem South Carolina Bank a presidentem americké bankovní asociace.

Mohutnou oporou americké hospodářské politiky je International Bank for Reconstruction and Development. První president této banky, Eugene M E Y E R byl nahrazen v červnu 1947 Johnem Mc C L O Y-em, který jako právník zastupoval zájmy bank a jiných finančních kruhů kolem Wall Street a má proto v kruzích těchto značný vliv. Jeho zástupcem je Robert G A R N E R, významný bankéř a generální ředitel General Foods Corporation a Guaranty Trust Co. Technickým ředitelem banky je Eugene B L A C K, býv. vice-president Chase National Bank. Ředitelem důležitého oddělení půjčkového je Charles C. P I N E O, býv. bankéř ze San Francisco.

Druhou velkou oporou americké hospodářské politiky je Export-Import Bank, v jejíž čele je William Mc MARTIN. Tato banka byla založena r. 1934 a poskytla až dosud

úvěry ve výši téměř 4 miliard dolarů. Rozhodnutím senátu a Domu representantů /Banking Committee/ z května 1947 bylo trvání této banky prodlouženo do 30.června 1958, ačkoliv původně bylo stanoveno trvání této banky pouze do založení International Bank for Reconstruction and Development, což se letos stalo. Ukázalo se však, že Export-Import Bank je mnohem pružnějším nástrojem finanční politiky, ježto může půjčovati bez souhlasu senátu a Domu representantů a to komukoliv, tedy i soukromníkům. Následkem toho stal se výše zmíněný její president Martin důležitým činitelem politickým, těžko postižitelným ústavním zřízením americkým a velmi nesnadno kontrolovatelným.

V pařížských poradách vystupovali tyto činitelé:

John S N Y D E R, státní sekretář pro finance, John M C L O Y, president International Bank for Reconstruction and Development a William M C H E S N E Y Martin, president Export-Import Bank a tyto diplomaté: Robert A. L O V E T T, William L O C K H A R T T, C L A Y T O N, George F. K E N N A N a vyslanci C A F F E R Y, D O U G L A S a M U R P H Y. Z těchto posledně jmenovaných Lovett, Clayton a Douglas vyšli z prostředí finančníků a patří k nim svým vzděláním a zaměřením i G.F.Kennan. C a f f e r y a M u r p h y jsou politicky školení diplomaté.

Státní podsekretář pro hospodářství v State Departmentu W.L. C l a y t o n, vybraný presidentem Trumanem i jako osobní referent o evropských hospodářských poměrech je téměř 70ti letý, zábavný společník ale bez pochopení pro politické nebo hospodářské otázky evropské. Je konservativním finančníkem, věřícím na volný obchod čistě v liberalistickém slova smyslu a i američtí pozorovatelé byli roztrpčeni nad "předpotopností" jeho názorů. Američtí vyslanci v Paříži i v Londýně C a f f e r y a D o u g l a s se zoufale bránili příliš častému styku Claytona

s novináři z obavy před příliš zlými "faux pas" ze stran Claytona. V zasvěcených kruzích amerických se tvrdí, že to byl vlastně on, který zapletl Marshalla do jednání o t.zv. Marshallův plán. Oba se znají od mládí prostřednictvím Claytonovy ženy Susany Vaughanové, která má na svého muže velký vliv. Svého času Clayton vedl velký boj proti Rooseveltovi a byla to jeho žena, kterou Hopkins a Harriman získali pro politiku "New Dealu", načež Clayton poslušně přešel do tábora presidentova. Clayton, který zbohatl za první války, má jmění, které se odhaduje na několik desítek milionů dolarů. Toto jmění je spravováno příbuzenstvem jeho ženy, které si oddychlo, když se Clayton začínal obírat politikou. Politicky je však primitivní, bez rozhledu a znalostí. Informovaní pozorovatelé soudí, že Lovett se Claytona brzy zbaví, a že přesvědčí Marshalla, že Clayton ho svádí dál než je politicky únosné. v Paříži, v Londýně a v Ženevě byl to Clayton, který podlehl nátlaku Bevina a poslal do Washingtonu referát, ve kterém se dožadoval mimořádného zasedání kongresu a okamžitého jednání o pomoci Evropě.

Výraznou osobností z amerických účastníků pařížských porad byl D.F. Kennan, státní sekretář a Marshalllem vybraný šef Policy Planning Staff ve State Departmentu. Kennan, dlouholetý úředník min. zahraničí, působil několik let na americkém vyslanectví v Moskvě, a je proto označen za znalce sovětských poměrů. Je zastáncem politiky neústupnosti proti Sovětskému svazu. V červencovém vydání "Foreign Affairs" vycházejícím čtvrtletně ve Washingtonu otiskl Kennan, podepsaný jako "X", úvahu "Prameny sovětského chování" /The Sources of Soviet Conduct/, která byla otisknuta v časopise "New York Herald Tribune" v srpnu t.r. Hned po vyjití této úvahy byl Kennan veřejně označen jako autor, což nebylo popřeno ani Kennanem ani State Departmentem. V této úvaze Kennan předvídá konflikt mezi Spojenými státy a Sovětským svazem

a spoléhá na vnitřní rozpad Sovětského svazu. Již z tohoto článku vychází jeho neústupnost, kteroužto vlastnost osvědčil i na pařížských poradách, která se odrážela od zmatenosti a neujasněnosti ostatních členů americké delegace.

Asi uprostřed mezi Claytonem a Kennanem stojí Lovett, snaží se vše, co je nezbytno řešit kompromisně, aby nikoho neznepokojil. Nelze očekávat, že by něco prosazoval na účet osobního rizika.

V poradách v Paříži došlo k pokračování zápasu mezi čelnými americkými vyslanci v Evropě, t.j. Cafferym, vyslancem v Paříži a Douglašem, vyslancem v Londýně o určení americké politické linie na evropském kontinentu. Zdá se, že se váha přiklonila poněkud na stranu londýnského vyslance a to hlavně proto, že i Douglas pochází z finančního prostředí, byl presidentem Mutual Life Insurance Co. Douglas zůstal i po jmenování vyslancem v Londýně majitelem velkých dolů a Clayton, Snyder a Cloy našli v něm partnera z celou řadou společných zájmů. Naproti tomu zůstal skoro izolován Caffery, který jako diplomat z povolání je celkem neznám ve Wall Street. Jeho postavení bylo však posíleno tou okolností, že M. důvěrným a i tajným poradcem byl zván Robert Murphy, americký politický poradce generála L.D. Clay, administrátora americké oblasti v Německu.

Murphy je rozhodně nejnebezpečnější ze všech amerických diplomatů na evropské pevnině. Je přesvědčen o nevyhnutelnosti války se Sovětským svazem a spoléhá na Německo jako na spojence. Za války působil ve Vichy a v Alžíru, měl ve Francii mnoho přátel a rozumí francouzským poměrům, což ho sblížilo s Cafferym, který se pokouší oslabit starou Murphyho nechť se generálovi de Gaullovi. Jako diplomat z povolání Murphy byl svým spojením s Petainem a Darlanem dosti kompromitován, vyčítá se mu jeho netajený antisemitismus, ale je znám jako energický komunisto-bijec a proto se počítá s tím, že přijde na čelnější místo, přistřílí

se poněry v Evropě ještě více. Byl to jeho vliv, na základě kteréhož došlo k rozhodnutí o zvýšení produkce oceli v Poruří. Tato skutečnost byla Cafferymu velmi nemilá, neboť byl to on, který ujišťoval Bidaulta, že k ničemu podobnému nedojde. Protože však Douglas za každou cenu chtěl vynoci nějaké gesto pro Anglii a přiměl Snydera k tomu, aby k poradám Monetary Fund v Londýně byl pozván W.M. Martin, prezident Export-Import Bank, který je znám svým příznivým postojem vůči Anglii/Bevin si jeho účast osobně u Douglase vyžádal/ musel Caffery se smířiti s názory Murphyho na Poruří jen proto, aby měl na poradách proti Douglasovi protiváhu.

Murphy zastupuje požadavek, aby Francie a Itálie za finanční pomoc Spojených států daly zástavou jako base přístavy Bizertu a Livorno. K témuž názoru kloní se i Warren R. Austin, delegát Spojených států v bezpečnostním výboru SN, který doprovázel Marshalla na panamerickou konferenci v Rio de Janeiro. Za ústupek v otázce Poruří, Murphy na naléhání Cafferyho tento svůj požadavek na pařížských poradách neprosazoval.

Postavení Murphyho bylo posíleno tím, že oba američtí delegáti při jednání o Poruří, státní podsekretář války Kenneth C. Roy a státní podsekretář hospodářství W.L. Thorp opřeli se o jeho referát a zajistili mu tím převahu proti anglickému delegátu Sir William Strangovi, který měl za úkol obhájit britskou správu dolů. Američané poslali do Poruří komisi vedenou Robertem L. Sesseem. Výsledek šetření byl pro Angličany zdrcující. Dřívější státní sekretář války Patterson chtěl referát uveřejnit bez ohledu na ostudu, kterou by tím Anglii způsobil. Murphy zveřejnění zmařil, Angličany si tím zavázal, ale za to nyní na poradách těchto argumentů obratně proti nim použil a donutil tím Stranga k ústupu. Dále zajistil si svou pozici tím, že vyslal svého asistenta Williama Heatha do Washingtonu a získal pro sebe státního sekretáře pro německé záležitosti Normana

A r n o u r a. State Department poslal na porady o Německu Johna M a r t i n a z Office of Economic Security Policy a A. Jacobse z německo-rakouského oddělení. Tito vlastně podřízení D o u g l a s o v i hájili názory H u r p h y h o. Celkem lze tedy shrnout, že k dosavadní rivalitě mezi Caifferym a Douglasem o vedoucí postavení v určování americké politické linie v Evropě, přistupuje bezohledný vliv Murphyho. Na pařížských poradách zřejmě narážely na sebe tendence Claytonovy a Kennanovy. Na jedné straně názorový souhlas Claytonův s americkým vyslancem v Londýně Douglasem, jejichž posice byla posílena tím, že šef State Department Office of International Trade Policy P a u l N i t z e, se postavil na stranu Claytonovu, což vyvolalo určitou rivalitu mezi Claytonem a Lovetten, který je skutečným nástupcem Marshalla. Ačkoliv L o v e t t zprvu bojovně vystupoval pro okamžitou pomoc Evropě, otočil v okamžiku, kdy poznal, že i Clayton postupuje na téže linii a postavil se proti Claytonovu návrhu na rychlé svolání mimořádného zasedání kongresu a poskytnutí okamžitého úvěru Evropě. Na druhé straně George K e n n a n našel ponocníka v osobním sekretáři L o v e t t a, v osobě Charlese B o n e s t e t l a .

I když se v rámci americké delegace utvořily protichůdné tábory a kombinace, přece nemohla ujíti pozorovatelům zásadní protifrancouzská tendence všech Američanů. I ti, kteří slibovali pomoc, činili tak se zřejmým opovržením k poměrům, které ve Francii zjistili. O nějakém přátelství Američanů k Evropě a k Francii obzvláště, nelze vůbec mluvit. Američané v Paříži i v Ženevě se vůbec netajili přesvědčením, že hrají úlohu "suckers"/křenů/. Při této náladě nelze předpokládati, že by se dlouho ještě nechali ovlivňovati Trumanovou či Marshallovou politickou linií, nýbrž lze naopak čekat zvýšenou tendenci imperialistickou, nebo návrat k isolationismu. Bevinova politika "nastavených dlaní" a Pomadierův strašák "dejte nám peníze nebo uvolníme cestu komunismu", přestává na Američany působit. Vše co je

zajímalo, bylo: lze vůbec Anglii a Francii zachránit a má vůbec smyslu je zachraňovat? Nejsou si dosud úplně jisti a proto z nedostatku jiného programu lze očekávat, že ještě přes zimu tu a tam nějakou menší půjčkou Anglii a Francii pomohou. Pomoc bude však neochotná s vědomím, že dolary půjdou do "tekoucího řečiště" /In the drain/, které nemá dna. Američané hledí dnes na Anglii a Francii pokud jde o otázky výroby a organizace již jen s opovržením.

Ani francouzský postoj k poradám nebyl jednotný a celkem bylo možno rozeznávat v něm tyto základní, často protichůdné tendence: ministerský předseda Ramadier projevoval zájem jen o pomoc konkrétní a okamžitou. Ukázalo se, že v podstatě hospodářským věcím vůbec nerozumí, ale počíná si jako mazaný sedlák, dožadující se všeho "hned a na ruku"/americká formulace/. Prezident francouzské republiky Vincent Auriol, který při tomto počínání Ramadierovi pomáhal, také mnoho nepřispěl k zlepšení názorů Američanů na Francouze. Překvapilo, že Blum zůstal při jednání úplně v pozadí. Američané vykládali si toto počínání Blumovo tak, že Blum poznal, že dny Ramadierovy vlády jsou sečteny a že se proto šetří pro novou "Blumovu kombinaci". Jiný názor je, že Blum má obavy z voleb. Dojde-li k volbám za dnešní situace, bude jeho strana rozdracena. Dojde-li ke konečnému řešení mezi komunisty a de Gaullem, strana socialistická se rospadne. Američané tvrdí, že Blumovi řekli toto: "Redakce amerických listů jsou bombardovány dopisy rozhořčených voličů, žádajících ostře zastavení každé americké pomoci Evropě. Nečekejte víc než naličlosti, abyste přestáli zimu. Na jaře se zahájením agitace pro presidentskou volbu, neodvážejte se nikdo o pomoci Evropě ani špetnout." Ačkoliv neaktivita Blumova může být takto vysvětlena, je skutečností, že je v neustálém spojení s prezidentem Trumanem a s Angličany.

Ministr zahraničí Bidault stal se všem Američanům bez rozdílu stejně nepříjemným. Podobně jako de Gaulle i Bidault neustále zdůrazňoval mocenský význam Francie, kterýžto

význam Američanů vůbec neuznávají. Na rozdíl od Ramadiera jednal Bidault náznakově, mlhavě, tak jako by nebylo ve Francii stávek, prázdné pokladny a vyčerpaných sýpek. Američané mají ovšem o Francii a o stavu hospodářských poměrů naprosto přesné zprávy a proto budilo Bidaultovo chování u nich nedůvěru. Stoupenci Bidaulta, de M u r v i l l e a Hervé A l p h a n d se neodvzpamovali od Bidaultovy linie: manévrovati s ústupky v otázce Německa za cenu mocenských, často jen prestižních zisků, což se přičilo Ramadierovi, kterému šlo především o zisky hospodářské. Američané se v těchto protichůdných tendencích nevyznali, což zvyšovalo jejich nelibost. K e n n a n se vyslovil takto: chtějí od nás, abychom financovali jejich politické sváry.

Francouzský ministr financí S c h u m a n získal si u Američanů největší vážnosti tím, že s nikým tajně nevyjednával a byl vždy nejlépe a nejvěcněji připraven. Materiál Schumanovi obstarával ředitel Credit National de France W. Wilfred B a u n g a r t n e r a věci ve Washingtoně vyřizoval nikoliv vyslanec Henri B o n n e t /věrný stoupenec Bidaultův/, nýbrž zvláštní finanční legač. rada Christian V a l e n s i. Docílili-li se aspoň nouzová výpomoc Francii, bude to zásluhou Schumana, který podle Američanů je jediný v čem mluví /talks sense/.

Ani Angličané nezapůsobili na americké delegáty, kteří vidí, že doba, kdy nás /rozuměj Američany/, mohli Angličané jen tak napalovati, je ta tam. Bevina Američané viní z arogance /poznámka jeho o rozdělení zlata/, jsou rozhořčeni na anglický postup v Palestině, na špatnou těžbu uhlí a jiné nedostatky. Ani Attlee -ho ústupek v otázce socialisace jim neimponoval. Obviňují především jeho vládu z neschopnosti

a teprve v druhé řadě jí vyčítají socialistické tendence. Výsledek pařížské konference lze shrnouti takto: Clayton a Douglas jsou odhodláni osobně u Trumma prosadit poskytnutí okamžité pomoci a přiměti Marshalla k tomu, aby přemluvil Vandenbergha k souhlasu s mimořádným zasedáním kongresu. Rozhodnutí o tom, dojde-li k tomuto mimořádnému zasedání, závisí výhradně na souhlasu politiků republikánské strany. Rozhodující vliv v tomto směru budou mít tito politikové: senátor Robert A. Taft, republikánský kandidát na místo prezidenta republiky v r. 1948 nemá sice oficielních pravomocí, je však nejmocnějším mužem v pozadí politiky republikánské strany, senátor Arthur H. Vandenberg, předseda senátu, podporuje prezidenta Trumma, s jehož souhlasem by mohli demokraté prosadit předčasné svolání kongresu, senátor Wallace H. Whittier, vůdce většiny v senátě, Joseph W. Martin jr., předseda Domu representantů, Charles A. Haller, vůdce většiny v Domě representantů.

Veřejné mínění v Americe staví se však k předčasnému svolání kongresu nevlídně. Každopádně nebude o tom dříve rozhodnuto než koncem září. Kdyby k předčasnému svolání došlo, byl by svolán výbor pro zahraniční věci a zahraniční styky Domu representantů a senátu, před kterýmž by Clayton a Douglas podali osobní výklad o evropské hospodářské situaci. V listopadu by pak došlo k mimořádnému zasedání kongresu, kterému by byl předložen návrh na odhlasování předběžného úvěru 2 miliard dolarů. Protože však dolarové zásoby Anglie, Francie a Itálie budou vyčerpány nejdéle do 15. října 1947, vypomůže do konce roku Export-Import Bank půjčkou 800 milionů dolarů.

Dne 20. září 1947 byla zpráva pařížské konference přijata a podepsána zástupci 16ti národů. Zpráva je označena jako prozatímní. Podle této zprávy stabilisace hospodářství nelze dosíci bez finanční pomoci ve zlatě nebo dolarech ve výši asi 3 miliard; kterážto pomoc musí býti

okamžitá. Celkový deficit ve styku s dolarovou oblastí za dobu do roku 1951 je odhadnut na 22 miliard 440 milionů dolarů. V předpokladu, že 3,130,000.000 dolarů půjčí mezinárodní banka pro rekonstrukci, a že se z obchodního styku se zeměmi mimo dolarovou oblast dá získati 2,180,000.000 dolarů, schodek by byl snížen na celkem 16,500.000.000 dolarů, což je tedy obnos, který je žádán na Spojených státech.

Dne 6. září 1947 přiletěla do Evropy komise amerického kongresu složená z 10 členů Domu reprezentantů a 8 členy senátu. Této komisi předsedá republikánský senátor H e t t e r a je doplněna celou řadou odborníků, jak národohospodářských tak finančních a politických. Tato komise rozdělí se na 3 podkomise a má prostudovati poměry ve všech 16ti státech ucházejících se o podporu Spojených států. Někteří účastníci prohlásili, že navštíví i státy, které se neúčastnily pařížských porad a jedna část těchto členů kongresu dlí návštěvou právě v Praze. Podle rozhodnutí kongresu nemůže býti jednáno o pomoci Evropě bez slyšení referátu o možnostech Spojených států /podmínka Vandenberghova/ a referátu komise o možnostech Evropy /podmínka Taftova/. Senátor Vandenberg, který je předsedou výboru pro zahraniční věci a styky Domu reprezentantů a senátu, kterýžto výbor v případě jednání o prozatímní výpomoci musel býti svolán, aby vyslechl zprávu Claytona a Douglase o evropské situaci, prohlásil, že referáty nebude mít dříve než do konce měsíce října. Komise členů kongresu, která pod vedením Ch. Wolvertona přijela do Paříže, hodlá se tam asi měsíc zdržet. Jmenovaný dostal příkaz od předsedy finanční komise Domu reprezentantů senátora T a b o r a k velmi důkladnému studiu pracovní morálky ve Francii. Wolverton vyjádřil se již v Paříži vůči novinářům "je to krásné, že se tolik lidí u Vás opaluje celé hodiny na terasách kaváren, to ale ještě neznamená, že se u Vás též pracuje." Též jiný člen komise Wursell dal redaktoru Associated Press tak zdrcující interview o poměrech ve Francii,

že agentura nemohla ani nabídnouti novinám interview k uveřejnění. Jest pravděpodobné, že členové komise již před odjezdem do Evropy byli tak ovlivněni množstvím protestů proti další pomoci Evropě, takže jednání s nimi nebude snadné.

Celková perspektiva dalšího vývoje nedá se posuzovati bez zřetele k vnitropolitické situaci ve Spojených státech. Vliv na vývoj situace bude zajisté míti jednání SN, nadcházející obecní volby ve Francii, vývoj úsilí Crippsova plánu atd. Ježto hospodářská krise dostoupí ve finančních věcech vrcholu po vyčerpání dolarové zásoby, t.j. již v říjnu, pokud jde o otázky potravin a uhlí začátkem zimy, nelze rozhodnutí o zaujetí politické linie v Evropě dlouho odkládati. Jest pravděpodobné, že Američané přejdou úskalím zimy nouzovými a prozatímními výpomocnými akcemi, načež by na jaře při agitaci, spojené s volbou nového prezidenta, pomoc Evropě přestala býti vůbec aktuální. Tento isolationismus, zastávaný hlavně T a f t e m, považuje Evropu za ztracenou a kloní se k názoru Mc Arthura, že rozhodnutí mezi Amerikou a SSSR padne na Pacifiku. Kandidát republikánů D e w e y se ještě vůbec nevyjádřil a tak jsou Truman s Marshalllem odkázáni v politice zachraňování Evropy výhradně na Vandenbergha, jakožto jediného významného politika republikánské strany, který je ochotný zúčastniti se společné pomocné akce, vázané ovšem přísnými podmínkami.

Za ministra: . . .

Plk.gšt.Fr.Janda v.r.

Za správnost vyhotovení:

J. Antunović